

Lluís V. Aracil

“La meua, és una generació fracassada i s'ho mereixia”

Lluís V. Aracil (València, 1941), sociòleg. Introduïdor de la disciplina sociolingüística als Països Catalans i a l'estat espanyol i “una de les persones les despulles de la qual han estat millor aprofitades”, segons ell mateix.

Té molts gats, senyor Aracil.

—No, dos.

Aquest és Boston. Li he posat aquest nom perquè va néixer al bar Boston del carrer Aribau. És com la casa natalícia de Sant Vicent.

—I a l'altre, ¿com li diuen?

—Home, a l'altre Califòrnia, per la pel·lícula *Tú a Boston y yo a Califòrnia*.

—¿Vostè és un intel·lectual hermètic, que en diuen?

—No, hermètic no. I intel·lectual tampoc m'ho diria jo. És un terme d'oprobri: sé prou per saber això. *C'est le moindre de mes soucis*, que diria jo. No m'ha preocupat mai.

—¿Està reclòs en la seua torre?

—Tampoc. Hi ha una cosa prou elemental per una banda: tot és relatiu, sense ofendre. I de l'altra, estem en un món que, per tot el que jo sé, no és precisament el paradís. I coses que podies considerar òptimes, no són accessibles. Per tant, has de viure com pugues. Ca-

dascú ha de resoldre el seu propi sistema d'equacions. Sóc una persona que he seguit un camí. M'he mogut, això no es pot negar, i he seguit amb un sentit, amb uns propòsits, amb uns interessos, amb unes pistes.

El fenomen curiós és que allò que et porta més endavant no interessa a una altra gent. De la mateixa manera que quan com a estudiantet em vaig encarrilar en una certa direcció, que no era gaire popular ni populosa, doncs mira, després igual. Algú va dir, precisament T. S. Eliot, una cosa preciosa, que de fet és com un joc de mots que es pot traduir divinament conservant el mateix joc: *To be conscious is not to be in time*, és a dir 'ser conscient és no ser puntual'. Ser conscient implica una certa obertura, un cert panorama, una certa perspectiva, i això no pot ser puntual: no pots tancar-te en un punt. Sóc, per tant, impuntual i intempestiu.

Una de les coses que sorprenen i molt d'aquesta societat en què estem és fins

a quin punt sembla haver estat estranya i quasi bé inaudita la vocació del pensament. Ho he recordat a propòsit de Lluís Vives. Pots pensar que en la història d'aquesta mateixa parròquia, vull dir d'aquesta civilització, la gent que ha participat d'alguna manera en això de la història del pensament han estat una minoria, que si vols exagerar pots dir que arriba al cinc per cent. Però de tota manera això ha existit i està reconegut, i ha tingut una dignitat, encara que no gaire èxit. Per contra, en el món en què estem ara això no existeix. I no fotem, perquè la distinció no és quantitativa sinó qualitativa: hi ha més distància del sí al no que del quatre al cinc per cent. Supose que ho veus. Realment, i no és broma el que dic, estem en una societat, o subsocietat, a la qual això li és estrany i aliè. Està confirmat per tot.

Voldria esmentar-te un detall: sóc prou devot, com altres, d'un personatge anglès de mitjan segle XVIII, Samuel

Jonson. Jonson és un personatge actual, citat per exemple en la pel·lícula *Paths of glory*, on diuen que un tal Jonson va dir que el patriotisme és l'últim refugi d'un canalla. Hi ha, per tant, una certa presència de Jonson, i és de l'època, si fa no fa, de Gregori Mayans. Estàs comprovant que mentre amb un personatge tens un accés, una familiaritat i una actualitat, amb l'altre no. No pots dir que la diferència essencial siga entre dos personatges, sinó entre les posteritats respectives. Si Jonson ha arribat a mi és perquè hi ha una connexió, una posteritat; si l'altre no m'ha arribat, i no cal dir que hi ha especialistes en don Gregori Mayans justament perquè és un tema esotèric o hermètic, és perquè no té aquesta posteritat. És un fenomen curiós, ¿no? ¿En vols un altre?

—Vinga.

—La societat espanyola és molt més democràtica que la d'altres latituds, en el sentit que estem governats per analfabets. ¿Vols més democràcia? *Toma Jeroma, pastillas de goma*. Vull dir que en aquesta societat estem acostumats a un tipus de desigualtats i jerarquies, que són intel·lectuals. Mana un *bruto*, mana un *tonto*, mana el que siga. I per contra, una constant és l'alienitat de la gent que raona. Són com l'home del carrer. Inclús un col·lega meu que no es destaca pel costat de la llum, Amado de Miguel, que no és un linx precisament, ha constatat més d'una volta que la cosa més curiosa d'Espanya és que la gent destacada o important realment raona com l'home del carrer.

—Per això passa vostè inadvertit, ¿no?

—Mira, quan em vaig embarcar en les meues aventures sociolingüístiques, i no vull esmentar persones concretes que vaig tenir a prop i que no em van animar precisament, durant una sèrie d'anys el que jo anava fent era clandestí. La primera vegada que vaig poder dir exactament el que feia i em van pagar per fer-ho va ser a Nova York, va ser en dòlars i, evidentment, va ser en anglès.

—¿Per què se'n va anar de València?

—Tampoc diria que me'n vaig anar.

—¿Per què no s'hi va quedar?

—Això s'acosta molt més a la realitat. La resposta seria que vivim i morim de petites diferències. Hi ha molta diferència entre el sí i el no, com he dit abans. És qualitativa, la cosa. Un fet trist, com ho demostra la història recent de València i la trajectòria de la premsa, és que València és un lloc molt insalubre, o molt impropici, o molt insà, o molt

malsà, realment no sé com dir-ho. Ho és. Hi ha una brutalització, un tancament.

—¿I Barcelona?

—No cregues que és tan diferent, però hi ha una diferència mínima, la que es dona entre el sí i el no. Jo ací puc viure, més o menys, amb una quantitat de problemes,

JORDI MOREIRA

“La primera vegada que vaig poder dir exactament el que feia i em van pagar, va ser a Nova York, en dòlars i en anglès”

és evident. Puc viure i puc no veure'm implicat o complicat amb barbaritats que em repugnen. Puc tenir un grau de llibertat i independència —alerta: a costa meua— que en el cas de València ho dubte.

—M'ha dit que hi ha un 5% inquiet i un 90% que no; que hi ha una posteritat, però i ¿i els contemporanis? ¿A vostè l'han tractat bé, o li han fet com a Lluís Vives?

—Correcte. Has dit una cosa que també és seriosa. La inexistència social del pen-

JORDI MOREIRA

“Dir-se sociolingüista és la manera de dir-se sociòleg gent que no ho són ni pel forro”

sament en aquesta societat fa que no hi haja criteris propis, models propis, referències pròpies. Això no existeix: estem en la democràcia. Aleshores, com que no hi ha aquestes referències hi ha les altres referències: Julio Iglesias, posem per cas. Si t'hi compares, ja has fet un disbarat: ell

és popular i tu no; ell és ric i tu no; ell és *mamarracho* i tu no —però això no ho diràs, calla. La cosa és profunda.

—¿Vostè se sent perseguit?

—No puc queixar-me de cap persecució. Jo tinc una cosa que Vives no té: sóc sociòleg, ni bo no dolent, sinó autèntic. La sociologia és el millor antídoto de la paranoia. Si no tens una certa objectivació de les coses, la tendència més espontània és atribuir-ho als bons i als roïns, i ja estàs ficant-te en la paranoia, que per cert és molt popular, perquè si no tens sort ho atribueixes al dimoni que personifica tal i qual. Hi ha un acudit de Chumi Chúmez, de quan jo escrivia per al diari *Madrid* —jo no he escrit mai en cap diari de València—, on apareixia un espanyol que deia: "Qué curioso, hablan de fuga de cerebros. En nuestros buenos tiempos no se fugaban, los quemábamos". Això.

Un dels aspectes del pensament és que sovint topa amb el no-pensament. La topada és molt desigual, seria com topat amb la paret. Tu pots personificar la paret, pots antropomorfitzar-la —justament això és la paranoia—, però si no ho fas, ¿amb què et quedes? Amb que estàs topant amb la paret. Això no està prop de la paranoia, però està més a prop de la malenconia. Un dels perills del sociòleg és justament la malenconia.

—No em negarà que vostè no ha tingut la projecció pública que li pertocava.

—Ser conscient és no ser puntual. Jo no he estat puntual. Sóc una de les persones les despulles de la qual han estat més aprofitades. M'ha impressionat veure com, contra la meua voluntat, he estat un fornidor de rètols, d'eslogans...

—La seua obra ha estat ben parasitada, ¿no?

—Correcte. Aquest és un aspecte poc agradable i em produeix sensació de rebuig. I l'altre aspecte és que una gran quantitat de gent de la meua generació són gent que fa molt de temps se'ls va acabar el que havien de dir. I no esperes que esmente noms. Per contra, jo connecte més amb gent de la generació següent, amb els que tenen 33 anys, que no amb la pròpia. I no sóc un endarrerit.

—La seua generació...

—Són els *paleoprogress*. O com diu un amic meu: els *paleoprogress*. És gent concreta i que en el cas d'Espanya han estat molt importants i molt *mequetrefes*, perquè han tingut un paper de protagonistes que els seus congèneres americans i suecs no han tingut. Aquella gent, que és la meua, sempre et diran de qui van ser víctimes i mai no et diran de qui van ser deixebles.

Doncs mira, del mateix. Ho sent. Després, el seu himne va ser el *Diguem no* de Raimon, o siga la negació, i descobreixes que realment la negació ha estat un element molt fort. Són el *Diguem no* les 24 hores del dia. La negació, clar, no és una manera de construir res, perquè s'ha de dir que sí a alguna cosa. Però ells tenien aversió a tot el que fóra compromès. Aquella gent que se't presentava tan compromesa, tan militant, tan conscienciada, tan responsable, eren un cas formidable d'alienació. ¡Xe, ni els anarcos eren tan alienats com aquells! Era una gent òrfena que rebutjava tot el que aquella societat els oferia. Se sentien per un costat desheretats —i tenien molta raó—, però no s'adonaven que la història té una torna: que el successor ha d'arribar un dia que ha de ser antecessor. I quin paper jugaràs... Amb això no comptaven. L'oposició va passar a ser primer ministre i el deixeble professor. Una característica molt forta d'aquesta generació que és la meua ha estat quedar-se encallats en unes fórmules molt simples.

—*¿És una generació fracassada?*

—Jo diria que sí, sense covardia. No han estat a l'altura de les circumstàncies. Això té un truc, i el vaig trobar en un neoproverbi anglès preciós: "Si vols pegar en el blanc, pega on siga i decideix que allò és el blanc". Ells van decidir que allà on estaven era l'altura de les circumstàncies, i això és un anticlímax molt ridícul. I veus que aquesta generació, salvant excepcions de gent prou eclipsada per cert, ha posat molt poca fe en el pensament i en la preparació d'ells mateixos.

Una de les claus, i jo ho he viscut, era més o menys l'alienació de *Waiting for Godot*: Franco s'acabaria. I aleshores, la consciència general inconscient era que no calia fer res sinó esperar l'oportunitat. Això arribaria com arriben les collites o la gota freda. I tot l'esforç de responsabilització, de formació, d'acumulació de capital mental —la gent que em coneix sap que jo en la cosa que més diners i temps he gastat és en això—, el van deixar anar. No hi creien. Inclús el mateix franquisme va propiciar un discurs victimista multiforme que era més o menys el sofisma peresós: pensar que faces el que faces serà igual, que podria ser veritat però que és una indecència. L'únic optimisme era pensar que quan Franco s'acabaria vindria una altra cosa. Un tipus de mentalitat que fa el

ridícul quan entra en contacte amb les generacions posteriors. No van entendre la història, perquè la història canvia a base d'excepcions: si a Gran Bretanya hagueren esperat que la humanitat inventara la locomotora, encara no l'haurien inventat. La van inventar i prou.

Una altra característica dels *progres*, que els fa deplorables en perspectiva, és el seu gregarisme. Es creien molt singulars, molt peculiars, molt personals i eren terriblement gregaris. Anaven en quadrelles, després en ramats... Això implica un gran desconeixement de la història. Han fracassat i s'ho mereixien. Han fet figa. Tot el que siga assumir una responsabilitat implica destacar-se, deslligar-se, i aquest deslligament és el punt on

Conscient, no puntual, no enclubable

Va dir la realitat, i la genialitat d'aquest pensador eclipsat per convicció va causar abundants interjeccions admiratives entre els de la seua generació i les posteriors. Sap prou com per saber que l'acusació d'intel·lectual és un oprobí, i que la sociologia era la millor alternativa a la paranoia i el millor procediment per a practicar l'autòpsia als habitants de cada època. D'Aracils —com de Fusters— n'hi ha un cada eternitat. I mal vistos, per cert.

aquesta generació va fracassar absolutament.

—*En canvi, vostè va causar molt d'impacte a la seua generació.*

—Han dit que jo vaig ser una espècie de preceptor que anava molt per davant dels altres. És un testimoni prou general. Seria el meu destí, perquè sóc àries. És una manera d'explicar-ho. Sóc una persona, si vols, molt claustrofòbica o molt agorafílica, que sent la preciositat dels espais tancats. I ho sent d'una manera molt visceral i molt instintiva. Per consegüent, com a persona no enclubable, rètol que se m'ha aplicat, he tingut sempre un impuls a trencar i a obrir. També m'han dit *abrelatas*. De tota manera, la gent que som obridors som els que apreciem la casa, la familiaritat o l'arrelament d'una manera com els altres no ho aprecien i ni ho sospiten. Hi ha un vers francès que sé des de l'adolescència que ho expressa molt bé: *Coeur errant et fi-*

del et partout attaché, o siga "Cor errant i fidel i lligat per tot". Efectivament.

—*Durant la conversa ha insistit que és sociòleg, en canvi altres diuen que vostè és sociolingüista.*

—En això hi ha un truc, clar que ho sé: no sóc estúpid. Dir-se sociolingüista és la manera de dir-se sociòleg gent que ho ho són ni pel *forro*. Si agafes la llista de gent que es diuen sociolingüistes, aproximadament el 100% són gent de llengua o literatura. Amb aquesta gent passa una cosa molt curiosa: el seu *background*, els seus antecedents són prou deplorables. Jo mateix ho he viscut com a professor i he tingut la sensació de ser l'únic representant del pensament europeu en el país enemic.

—*¿Per a què serveix un sociolingüista?*

—Sobretot, per a ells.

—*¿No és una raça que prospera molt?*

—*Voilà, voilà.* Has dit *raça* i hauries d'haver dit *plaga*. Tu produeixes una cosa que té una dinàmica, una capacitat de desenvolupament i d'obertura, i hi ha uns filtres que seleccionen estrictament el que tu menysprees o et fa fàstic i eliminen tot el que per a tu té valor.

—*¿Vostè és més solitari que solidari?*

—Tothom té dret a definir-ho des del seu punt vista. Quan ja era prou vell, el senyor Bergson, el filòsof aquell francès, va escriure un llibre de gran

valor, *Les deux sources de la morale et de la religion*, on deia que hi ha dos tipus de religions: la tancada, que té uns aspectes de companyia, de gregarisme, de seguretat..., i una altra, que obri o trenca. ¿I què pots fer? Jugar la teua carta a allò que per tu siga més autèntic o satisfactori. I tu oblides un altre dels rètols que m'han aplicat: hedonista, amb hac.

—*Tinc entès que vostè, de jove, volia inventar una màquina per a fer desaparèixer Madrid. ¿Es cert?*

—He imaginat més d'una vegada màquines d'aquest tipus, però no les he realitzades mai. Com a experiment imaginari és una cosa que m'ha interessat molt, i inclús ja s'ha realitzat sense mi almenys en un cas gros: la desaparició de la Unió Soviètica. No hi ha calgut una màquina, però s'ha produït el fenomen. És molt interessant, perquè no cal destruir ningú, com jo havia calculat.

Miquel Alberola